

МІЖНАРОДНИЙ ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Ольга Бакалінська,

*доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник
відділу промислової власності*

*НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID ID: 0000-0002-1092-0914*

Глобалізація міжнародної економічної та технологічної співпраці підвищує значення міжнародного трансферу технологій. Саме завдяки йому відбувається поширення технологій як найважливішого ресурсу соціально-економічного розвитку. На міжнародно-правовому рівні міжнародний трансфер технологій регулюється нормами, що містяться в положеннях універсальних, регіональних та двосторонніх угод. Набуття Україною статусу країни-кандидата до вступу в ЄС обумовило необхідність імплементації норм європейського права до правової системи України.

У статті розглядаються основні проблеми узгодження норм конкурентного права з нормами законодавства із захисту інтелектуальної власності, зокрема у сфері трансферу технологій. Окрему увагу приділено аналізу злиттів і поглинань та інших форм трансферу технологій, а також виконанню Україною зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; визначено проблеми і тенденції подальшого вдосконалення нормативного врегулювання питань трансферу технологій у сфері публічних закупівель та державної допомоги. Визначається, що технічна допомога, яка надається Україні з боку держав-партнерів, потребує не тільки перегляду національних норм щодо трансферу технологій, а й створення нових норм міжнародного технічного співробітництва у військовій, технічній і медичній сферах. Зазначається, що доступ до новітнього обладнання і технологій може стати значним поштовхом для розвитку та відновлення держави, проте це потребує відпрацювання нових механізмів співпраці з міжнародними партнерами та підтримки з боку держави і бізнесу, зокрема в аспекті створення нових виробництв та спільних наукових досліджень, результати яких можуть стати основою для відновлення держави та багаторічного стратегічного партнерства.

Ключові слова: міжнародний трансфер технологій, інновації, Європейський Союз, імплементація

Упровадження та комерціалізація конкурентоспроможних передових технологій, ефективний технологічний обмін розширяють можливості високотехнологічного імпорту та експорту, сприятимуть запровадженню єдиних норм економічного розвитку та налагодження співробітництва в цій сфері між Україною та передовими країнами світу. Основою цього процесу мають стати угоди

СОТ та Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі — Закон) трансфер технології — це передача технології, що оформляється

шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права й обов'язки щодо технології та/або її складників. Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного й інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їх складники на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва в цій сфері [1].

Трансфер технології становить собою рух технології через різні канали від одного її власника до іншого. Під трансфером технологій розуміють міжнародну передачу зарубіжних науково-технічних досягнень, тобто коли технологія, створена в одній країні, перетворюється на продукт або процес, який використовується в іншій країні.

Як вирішальний фактор економічного зростання та розвитку в цілому міжнародний трансфер технологій, на думку М. В. Шугурова, дуже чутливий до питань наслідків захисту прав на технології, що передаються. На сьогодні концепція технологічного трансферу включає також бачення прав інтелектуальної власності, особливо патентних прав і торгових секретів (ноу-хау), однак до певної міри також і авторських прав (у разі передачі інформаційно-комунікаційних технологій та програмного забезпечення) як необхідного аспекту останнього. Це означає, що, окрім підходу до передачі технологій як передачі інформації та технічних знань, що є результатом інтелектуальної діяльності, важливе значення має прояснення питання про те, що означають права інтелектуальної власності стосовно передачі технологій, а

також яким має бути захист цих прав у сучасних умовах [2].

Захист прав інтелектуальної власності на технології, що передаються, — одне з найбільш дискусійних питань стратегій у сфері трансферу технологій. Адже права інтелектуальної власності в сучасному економічному розвитку є настільки економічно і політично значущими, наскільки й суперечливими. До того ж права інтелектуальної власності є не лише невідемним аспектом правового регулювання передачі технологій [3, 17], а й важливим аспектом технологічного розвитку в цілому, а саме генерування, адаптації, поширення та використання наявних і нових технологій.

В Україні приділяється значна увага пріоритетним напрямкам розвитку інноваційної, науково-технічної, наукової діяльності, норми та підходи до яких містяться, зокрема, у законах України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність» та інших нормативно-правових актах, що регулюють відносини в цій сфері. Однак протягом останніх років законами України про Державний бюджет України постійно блокуються норми стосовно фінансового забезпечення науково-технічної та наукової сфери. Унаслідок цього в Україні через хронічне недофінансування цієї галузі суттєво стримується розвиток інноваційної, науково-технічної діяльності.

Теоретичні положення щодо правового регулювання відносин у сфері трансферу технологій досліджували вітчизняні та іноземні науковці: Blakeney M., Chudson, W., Helleiner G. K., Mansfield E., Muchlinski P., Patel S. J., Roffe P., Verma, S. K., Г. А. Андрощук, М. М. Богуславський, Ю. Л. Бошицький, В. М. Євдокимова, Л. А. Євсєєва, В. І. Єрмоєнко, Ю. М. Капиця, О. В. Кам'янська, В. М. Крижна,

О. П. Орлюк, Б. М. Падучак, С. Ю. Погуляев, В. П. Соловійов, В. В. Титов, Р. Б. Шишка та інші.

Основна частина. Набуття Україною статусу держави-кандидата на вступ у ЄС вимагає формування нової інноваційно-технологічної стратегії розвитку держави, що дасть їй змогу здійснити «технологічний ривок», незважаючи на агресію та економічні негаразди.

Доповідь «Глобальний інноваційний індекс — 2020» Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), підготовлена спільно зі школою бізнесу INSEAD та Корнелльським університетом, відводить Україні 45 місце серед 131 економіки світу за рівнем їх інноваційної результативності (80 показників у 7 сферах). Очолюють рейтинг провідних країн-новаторів Швейцарія, Швеція та США. Україна посіла 30 місце серед країн регіону Європи та друге місце у групі країн з доходом нижче середнього, маючи ВВП на душу населення 8533,5 дол. Основою її інноваційної спроможності є людський капітал і дослідження (39 місце), а також знаннєві та технологічні результати (25 місце) [4, 5–8].

За індексом інноваційного розвитку Агентства Bloomberg Україна посіла у 2020 році 56 місце серед 60 досліджуваних країн. У 2020 році рейтинг очолили Німеччина, Південна Корея та Сінгапур.

Європейське інноваційне табло надає порівняльну оцінку сильних та слабких сторін інноваційних систем 27 держав-членів ЄС та 10 сусідніх країн, включаючи Україну. Звіт ЄІТ – 2020 відносить нашу країну до кола країн «повільних інноваторів» (аутсайдерів). Сильними сторонами України є високі показники проникнення ширококутного зв'язку, зайнятості в наукоємній діяльності, витрат на інновації, що не стосуються досліджень і розробок, та експорту наукоємних послуг [4, 11].

Для оцінки спроможності країн до впровадження та використання сучасних передових/проривних (frontier) технологій у Доповіді ЮНКТАД про техно-

логії та інновації 2021 року під назвою «Вскочити на технологічну хвилю: інновації зі справедливістю» («Catching technological waves: Innovation with equity») представлено «Індекс готовності», що формується з п'яти складових: упровадження ІКТ, кадри (навички), дослідження і розробки (ДіР), використання в промисловості та доступ до фінансів. Україна має досить високий рейтинг за такими складовими як рівень освіченості (навичок) населення та дослідницької активності (кількість патентів та публікацій), частка високих технологій у промисловому виробництві, разом з тим — низький рейтинг за рівнем інфраструктури ІКТ та доступністю приватних компаній до кредитів [5].

Стратегічну мету з формування в Україні високорозвиненої соціально орієнтованої економіки, що базується на знаннях та інноваціях, передбачено Національною економічною стратегією України на період до 2030 року, схваленою постановою Кабінету Міністрів України 3 березня 2021 року [6], планом заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106 [7].

Конкурентна позиція України є нестійкою. Широкомасштабна агресія РФ призвела до втрати значної частини промислового та інвестиційного потенціалу нашої держави, а значна міграція — до переформатування людського потенціалу держави. Водночас фінансово-технологічна допомога Україні з боку США і ЄС мала результатом істотний прорив у сфері трансферу технологій. Уперше за свою історію Україна отримала доступ до найсучасніших технологій та розробок, зокрема медичного, військового, оборонного та подвійного призначення. Варто вказати, що цей трансфер відбувається на рівні держав і під державні гарантії.

Надзвичайні обставини російської агресії змусили держави й уряди шукати нові шляхи передачі техніки та технологій, завдяки чому Україна має шанс не тільки захистити свою незалежність і територіальну цілісність, а й здійснити інноваційний стрибок у розвитку своєї економіки. Однак це потребує значних зусиль з боку міжнародних партнерів та держави. Нині на порядку денному є питання створення нових виробництв та спільних підприємств, діяльність яких повинна бути спрямована на відновлення і вдосконалення обладнання та техніки, а також використання надбань оборонних технологій у цивільному житті. Ще одним важливим аспектом є доступ до новітніх технологій у медичній сфері, зокрема офтальмології, ортопедії та реконструктивній і відновлювальній медицині.

Дотримання принципів прозорості та законності трансферу технологій і техніки, добросовісності поведінки учасників ринку трансферу технологій є важливим фактором подальшого цивілізаційного розвитку нашої держави. У цьому розумінні варто звернути увагу на специфіку розвитку міжнародно-правового регулювання трансферу технологій, гарантій і обмежень, що містяться в міжнародних зобов'язаннях України.

Не секрет, що основним трендом XXI ст. є нова формула: «знання + послуги + обладнання», тобто обладнання та матеріали все частіше супроводжують постачання знань і послуг [8].

Важливою особливістю сучасного етапу розвитку міжнародного трансферу технологій є те, що ТНК усе активніше залучають до проведення НДДКР свої закордонні відділення, наукові центри та лабораторії. Використання ними внутрішньокорпоративного обміну технологіями є одним із засобів зовнішньоекономічної експансії. Основний канал здійснення цієї політики ТНК — передача ліцензій власним філіям та дочірнім компаніям за трансферними цінами, тобто надання нових досягнень на пільгових умовах. Такі ліцензії

дають змогу ТНК швидше налагоджувати виробництво конкурентоспроможних товарів на належних їм підприємствах і збувати їх у державах здійснення господарської діяльності та суміжних державах. У результаті ТНК отримують можливість не тільки мінімізувати витрати та термін освоєння винаходу, а й оминати митні бар'єри та валютні обмеження інших країн. Близько 2/3 сукупної вартості міжнародних угод з об'єктами інтелектуальної власності, за оцінками експертів ОЕСР, — це угоди між афілійованими корпоративними структурами, що свідчить про переважання у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності узгоджених дій та економічних концентрацій [9]. Саме тому ще в 1978 році питання про уніфікацію правил міжнародної передачі технологій також почала розглядати Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) поряд з питаннями про транснаціональні корпорації, обмежувальну ділову практику, усунення дискримінації в торгівлі та зобов'язання співпрацювати у торговельних відносинах [10]. Пізніше ця комісія вирішила розглядати питання про уніфікацію правил регулювання передачі технологій разом з договірними положеннями в галузі промислового розвитку [11]. Одним з аргументів на користь включення положень про передачу технологій у правове керівництво про будівництво промислових об'єктів було те, що передача технологій є необхідним елементом надання замовнику допомоги в експлуатації підприємства та його технічного обслуговування [12]. І якщо питання протидії обмежувальній діловій практиці в багатьох аспектах в українському законодавстві визначено та уніфіковано щодо європейських вимог, то питання передачі технологій замовнику як допомоги в експлуатації підприємства та його технічного обслуговування залишаються невирішеними. Водночас навіть імплементація до українського законодавства норми щодо контролю за процесами економічної

концентрації не передбачають специфічних правил, що забезпечують захист економічної конкуренції щодо використання трансферу технологій як ефективного механізму здобуття контролю над ринком відповідних товарів, робіт або послуг. Наприклад, зміни до Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо підвищення ефективності системи контролю за економічними концентраціями, спрямовані на реалізацію положень статті 256 «Наближення законодавства та практика застосування» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка передбачає, зокрема, необхідність імплементації статей 1 та 5 (1) – (2) Регламенту Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль за концентрацією суб'єктів господарювання (далі — «Регламент ЄС про злиття») [13] та реалізацію положень пункту 73 Плану дій щодо дерегуляції господарської діяльності та спрощення регуляторної бази, що передбачав перегляд системи вартісних показників, за досягнення яких необхідно отримувати дозвіл Антимонопольного комітету України (далі — Комітет) на концентрацію, зокрема, в частині збільшення їх значень та врахування впливу концентрації на конкуренцію в Україні, спираються на Рекомендації ОЕСР [14], Рекомендації Міжнародної Мережі з питань конкуренції [15] (далі — «МКК»), а також рекомендації в Огляді ЮНКТАД [16] щодо побудови ефективної, дієвої та швидкої системи контролю за економічними концентраціями, проте не передбачають механізмів протидії економічній концентрації (M&A) з використанням механізмів трансферу технологій. У сучасних умовах досягнення відповідних оціночних показників є надзвичайно примарним, однак процеси концентрації на ринку України не зупинила і війна, хоча можемо спостерігати поступове перетікання таких угод в інші юрисдикції з більш лояльним податковим і контрольним режимом.

Ще одна характерна особливість сучасності — це значна M&A-активність,

що спостерігається в біофармацевтичній промисловості як виробників оригінальних препаратів, так і виробників генериків. Злиття часто охоплюють кілька країн, адже компанії в цій галузі є все більше глобалізованими, з акцентом на зростання ринків, що розвиваються. Тому у країнах із середнім і низьким рівнем економічного розвитку (далі — MLIC) відбулася монополізація місцевих підприємств транснаціональних компаній, цільове придбання місцевих фірм транснаціональними корпораціями (наприклад придбання Sanofi компанії Medley в Бразилії), а також об'єднання місцевих фірм [17]. Попереднє повідомлення про злиття до антимонопольних органів кожної країни повинно бути нормою, оскільки географічні межі ринків лікарських засобів визначаються як національні кордони. Попереднє повідомлення дає змогу кожному національному органу влади оцінювати вплив злиття на рівень концентрації на відповідних ринках з вимогою виявлення домінуючих препаратів і, якщо необхідно, запобігання необґрунтованому збільшенню рівня концентрації. Важливим питанням політики є визначення при попередньому повідомленні граничного значення обсягу M&A: у пропорції до ВВП країни чи до обсягів продажу ліків. Варто вказати, що протягом останніх років США розширили свої вимоги до попереднього повідомлення для ліцензійних угод, тим самим демонструючи важливість ліцензійних угод як форми придбання у фармацевтичній промисловості.

Кількісне визначення обсягу міжнародних операцій у сфері трансферу технологій ускладнює конфіденційний характер більшості таких угод. Важливим показником інтенсивності транскордонного технологічного обміну є обсяг роялті та інших ліцензійних відрахувань (включаючи платежі за користування інтелектуальною власністю за ліцензійними договорами в галузі промислової власності, авторських та суміжних прав, у тому числі за договорами про викори-

стання програм для ЕОМ та баз даних, фонограм, ефірних та кабельних передач тощо) [8].

Відповідно до частини четвертої статті 256 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наша країна повинна імплементувати статті 1–8 Регламенту ЄС № 772/2004 від 30 квітня 2004 року про застосування статті 81(3) Договору про заснування ЄС до категорій угод про передачу технологій. На сьогодні цей регламент утратив чинність і відповідні питання регулюються Регламентом ЄС № 316/2014 від 21 березня 2014 року про застосування статті 101(3) Договору про функціонування ЄС до категорій угод про передачу технологій (далі — Регламент) [18].

Регламент встановлює умови виключення із заборони, встановленої частиною першою статті 101 Договору про функціонування ЄС, для певних категорій угод між суб'єктами господарювання з підстав, наведених у частині третій згаданої статті, а саме у зв'язку з тим, що відповідні категорії узгоджених практик сприяють удосконаленню виробництва або розповсюдженню продукції, технічному або економічному прогресові, водночас даючи споживачам змогу отримати належну частку здобутої вигоди. Відповідно до частини першої статті 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції» узгоджені дії суб'єктів господарювання, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, є антиконкурентними узгодженими діями. Згідно з частиною четвертою цієї статті вчинення антиконкурентних узгоджених дій забороняється і тягне за собою відповідальність відповідно до закону. Водночас, згідно зі статтею 9 вказаного закону положення статті 6 не застосовуються до угод про передачу прав інтелектуальної власності, зокрема, про трансфер технологій, якщо обмеження сторони угоди у здійсненні господарської діяльності, що містяться у відповідних угодах, не виходять за межі законних прав суб'єкта права інтелектуальної власності. При

цьому вважається, що не виходить за межі законних прав суб'єкта права інтелектуальної власності встановлення в угодах про трансфер технологій обмежень стосовно обсягу прав, які передаються, строку та території дії дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також виду діяльності, сфери використання, мінімального обсягу виробництва. Узгоджені дії стосовно трансферу технологій, на які не поширюються положення статті 9 вказаного закону, зокрема ті, що містять обмеження стосовно виробництва та/або реалізації товарів, створених з використанням переданих прав на технологію (контрактних товарів), проте які є дозволенними відповідно до положень регламентів ЄС 772/2004 та 316/2014, можуть бути визнані такими, що дозволяються, шляхом встановлення Комітетом типових вимог до певних категорій узгоджених дій суб'єктів господарювання [19].

Згідно з частиною другою статті 11 Закону узгоджені дії, що відповідають типовим вимогам до певних видів узгоджених дій, встановлених Комітетом, дозволяються і не потребують дозволу органів Комітету в індивідуальному порядку. У зв'язку з цим з метою виконання зобов'язань за частиною четвертою статті 256 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачається прийняття Комітетом Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання стосовно передачі технологій, дотримання яких дає змогу здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Комітету. Україна виконала низку зобов'язань щодо реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС шляхом прийняття «Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Антимонопольного комітету України» [20].

Правила застосовуються до угод про передачу технологій у будь-якій формі (найпоширеніший приклад — ліцензійний договір), у яких одна сторона

(ліцензіар) надає іншій стороні (ліцензіату) право використовувати свої права інтелектуальної власності (права на винаходи, корисні моделі, ноу-хау тощо) з метою виробництва товарів. Вони також можуть застосовуватися до угод про передачу технологій, у яких ліцензіар продовжує нести ризики, пов'язані з використанням технології, що передається.

Необхідною умовою застосування правил є мета угоди — виробництво товарів із використанням переданих прав інтелектуальної власності. Правила не застосовуються до договорів про проведення спільних досліджень та розробок (R&D) і договорів постачання. Водночас правила поширюються на положення угод про передачу технологій, що регулюють придбання товарів ліцензіатом, та передачу всіх супутніх прав інтелектуальної власності, необхідних для виробництва чи продажу контрактних товарів [21].

Відповідно до правил угоди про передачу технологій загалом вважатимуться законними та не вимагатимуть отримання дозволу Антимонопольного комітету України, якщо вони укладені між конкуруючими суб'єктами господарювання та їх сукупна частка на цьому ринку не перевищує 20 %, а також якщо вони укладені між суб'єктами господарювання, що не є конкурентами, частка на ринку кожного з учасників не перевищує 30 %.

Ці правила не поширюються на угоди про передачу технологій (загалом), що містять певні суттєві обмеження (так звані *hardcore restrictions*), зокрема: обмеження можливості однієї зі сторін визначати свої ціни під час продажу товарів третім особам; обмеження виробництва; розподіл ринків за територіальною ознакою, асортиментом чи колом замовників (споживачів); обмеження можливості ліцензіата використовувати свої права на технологію або обмеження можливості будь-якої сторони здійснювати науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи [22].

В окремих випадках антимонопольні органи можуть не застосовувати правила до угод про трансфер технологій. Це може бути пов'язане, наприклад, з проведеним Антимонопольним комітетом України дослідженням ринку, внаслідок якого встановлено, що угоди про передачу технологій на цьому ринку суттєво обмежать конкуренцію та не призведуть до позитивних наслідків. Разом з цим Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій, дотримання яких дає змогу здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Комітету, не застосовуються до багатосторонніх угод та договорів промишленої кооперації.

Досліджуючи сучасний стан правового регулювання трансферу технологій у світлі євроінтеграційного вектора розвитку України, варто враховувати, що розвиток трансферу технологій та інновацій у ЄС не вичерпується лише міжнародними договірними зобов'язаннями, регламентами та директивами. Флагманом трансферу технологій у ЄС є створення та функціонування рамкових науково-дослідних програм, відкритих для зовнішніх учасників, зокрема, і з країн, що розвиваються. Ці програми є інструментами сприяння науковому та технологічному прогресу останніх та корелюють стратегії ЄС у сфері сприяння розвитку культури, науки та освіти у глобальному масштабі. Окрім цього ЄС виділяє ресурси на цілі сприяння розвитку та передачі технологій, багато з яких спрямовані на заохочення сталого розвитку. Правові засади співробітництва у сфері науки і технологій містяться, перш за все, в угодах про партнерство та співробітництво ЄС з третіми країнами, а також в угодах про асоційоване членство.

Наприклад, 2 лютого 2021 року започатковано програму «Горизонт Європа» — транснаціональну науково-дослідну та інноваційну рамкову програму, яка є найбільшою з подібних програм у світі. Достатньо сказати, що її загальний бюджет становить 95,5 млрд

євро. Більше того, програма передбачає нові, порівняно з попередніми рамковими науково-дослідними програмами ЄС, механізми та інструменти ухвалення рішень. Вона розрахована на 2021–2027 роки [23]. Головною метою є вирішення глобальних проблем та сприяння промисловій модернізації шляхом узгоджених дослідницьких та інноваційних зусиль. Приєднання українських науковців та винахідників до її реалізації є ще одним кроком на шляху до перемоги України у війні та створенні підвалин для інноваційно-технологічного пориву нашої держави у XXI столітті.

Висновки. Договірною основою міжнародно-правового регулювання трансферу технологій є угоди в межах СОТ. Хоча стаття 27 ТРІПС передбачає, що члени СОТ повинні надавати патентний захист у всіх технологічних сферах, стаття 8 вказаної угоди дає змогу членам СОТ регулювати у своєму законодавстві ті види ліцензійної практики, які можуть призвести до зловживання правами інтелектуальної власності, використання яких негативно впливає на конкуренцію. Як приклади такої практики у статті 40 ТРІПС зазначаються виняткові умови щодо зворотної передачі технічної інформації покупцем продавцю ліцензії, умови, що запобігають оскарженню юридичної сили ліцензії, та примусовий пакет ліцензійних умов [24].

Конкурентна позиція України є нестійкою. Широкомасштабна агресія РФ призвела до втрати значної частини промислового та інвестиційного потенціалу нашої країни. Водночас уперше за свою історію Україна отримала доступ до

найсучасніших технологій та розробок, зокрема медичного, військового, оборонного та подвійного призначення. Варто зазначити, що цей трансфер відбувається на рівні держав і під державні гарантії. Надзвичайні обставини російської агресії змусили держави і уряди шукати нові шляхи передачі техніки та технологій. Завдяки цьому Україна має шанс не тільки захистити свою незалежність і територіальну цілісність, а й здійснити інноваційний стрибок у розвитку своєї економіки.

Дотримання принципів прозорості та законності трансферу технологій і техніки, добросовісності поведінки учасників ринку трансферу технологій є важливим фактором подальшого цивілізаційного розвитку нашої країни. У цьому розумінні варто звернути увагу на специфіку розвитку міжнародно-правового регулювання трансферу технологій, гарантій і обмежень, що містяться в міжнародних зобов'язаннях України. Оскільки навіть імплементовані в українське законодавство норми європейських директив та регламентів не є гарантією розвитку добросовісного та прозорого технологічного обміну і трансферу технологій. Залишаються нерегульованими процедури публічних закупівель інноваційної продукції, проведення творчих конкурсів на наукові розробки (урегульовані Директивою 2014/24/ЄС та Директивою 2014/23/ЄС), недостатньо врегульовані чинним законодавством багатосторонні угоди з трансферу технологій та наукових розробок. ◆

Список використаних джерел / List of references

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.
2. Шугуров М. В. Соглашение ТРИПС, международный трансфер технологий и последствия усиления защиты прав интеллектуальной собственности. URL: <https://research.amanote.com/publication/Polzz3MBKQuf0BhiJee3>.
3. Gutterman, A. and J. Erlich, 1997. *Technology development and transfer*. Quorum Books, Westport, Conn (215 p.). P. 17.

4. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науково-аналітична записка / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда, Т. К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.
5. *Catching technological waves: Innovation with equity*. URL: <https://unctad.org/meeting/catching-technological-waves-innovation-equity/>.
6. Національна економічна стратегія України на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/179-2021-%D0%BF>
7. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1106-2017-%D0%BF>.
8. Лихачев В. *Международный трансфер технологий: основные тенденции и позиции России (International Technology Transfer: Main Trends and Russia's Position) (October 31, 2017)*. *Russian Foreign Economic Journal*. 2017. №10, Available at SSRN. URL: <https://ssrn.com/abstract=4060144>.
9. Бертош Е. В. *Особенности международного трансфера технологий в странах Европейского Союза (ЕС)*. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/104085/1/bertosh_2014_EU_and_%20Republic_of_Belarus.pdf.
10. *Report of the United Nations Commission on International Trade Law on the work of its eleventh session (New York, 30 May — 16 June 1978): UN Doc. A/33/17*. URL: <http://www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1978-e/vol9-p11-45-e.pdf>.
11. *Договорные положения, касающиеся контрактов на поставку и строительство крупных промышленных объектов : доклад Рабочей группы по новому международному экономическому порядку о работе ее второй сессии, состоявшейся в Вене 9–18 июня 1981 г. : док. ООН A/CN.9/198*. URL: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL8/102/68/PDF/NL810268.pdf?OpenElement>.
12. Метелица А. Н. *Обзор правового регулирования международной передачи технологий. Журнал международного права и международных отношений*. 2010. № 2. С. 6.
13. Регламент щодо контролю за концентраціями суб'єктів господарювання (Регламент ЄС про злиття) № 139/2004 від 20.01.2004. Офіційний вісник Європейського Союзу L 24/1.
14. *OECD, Recommendation of the Council on Merger Review, OECD/LEGAL/0333*. URL: <http://www.oecd.org/competition/mergers/40537528.pdf>.
15. *MERGER CONTROL IN TIMES OF CRISIS*. URL: <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc326.pdf>.
16. *Добровільний огляд конкурентного права та політики в Україні*. ЮНКТАД, 2013. (UNCTAD, *Voluntary Peer Review of Competition Law and Policy in Ukraine*). URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditclp2013d3_overview_en.pdf.
17. *Звіт науково-дослідної роботи «Міжнародний досвід функціонування ринків оригінальних лікарських засобів та дженериків» (код дослідження 03-15)*. Київ. 2015. С. 231–237.
18. *Commission Regulation (EC) No 772/2004 of 27 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of technology transfer agreements (Text with EEA relevance)*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0772>.
19. Про затвердження Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Антимонопольного комітету України

- ни: Аналіз регуляторного впливу до проекту розпорядження Антимонопольного комітету України. URL: https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/konsultacii_z_gromadskistu/akty/3/%20%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9-222.pdf.
20. Про затвердження Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Антимонопольного комітету України : розпорядження № 21-рп від 09.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1413-18>.
21. Верболюк П. Гран-при. Юридическая практика. 28.05.2019. № 22. URL: <https://pravo.ua/articles/grand-pri>.
22. Про затвердження Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Антимонопольного комітету України : розпорядження № 21-рп від 09.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1413-18>.
23. Програма ЕС «Горизонт Европа» стартовала. Исследователям готовится. URL: <https://kpi.ua/ru/2021-kr5-icd>.
24. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Світова організація торгівлі. 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/981_018.
1. Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnolohii : Zakon Ukrainy vid 14.09.2006 № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.
2. Shuhurov M. V. Sohlashenye TRYPS, mezhdunarodnyi transfer tekhnolohiy i posledstviya usyleniya zashchyty prav yntellektualnoi sobstvennosti. URL: <https://research.amanote.com/publication/Polzz3MBKQvf0BhiJee3>.
3. Gutterman, A. and J. Erlich, 1997. Technology development and transfer. Quorum Books, Westport, Conn (215 p.). R. 17.
4. Stan naukovo-innovatsiinoi diialnosti v Ukraini u 2020 rotsi: naukovo-analitychna zapyska / T. V. Pysarenko, T. K. Kuranda, T. K. Kvasha ta in. Kyiv : UkrINTEI, 2021. 39 s.
5. Catching technological waves: Innovation with equity. URL: <https://unctad.org/meeting/catching-technological-waves-innovation-equity/>.
6. Natsionalna ekonomichna stratehiia Ukrainy na period do 2030 roku : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2021 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/179-2021-%D0%BF>
7. Pro vykonannya Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 zhovtnia 2017 r. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1106-2017-%D0%BF>.
8. Lykhachev V. Mezhdunarodnyi transfer tekhnolohiy: osnovnye tendentsyy u pozytsyy Rossyy (International Technology Transfer: Main Trends and Russias Position) (October 31, 2017). Russian Foreign Economic Journal. 2017. №10, Available at SSRN. URL: <https://ssrn.com/abstract=4060144>.
9. Bertosh E. V. Osobennosti mezhdunarodnoho transfera tekhnolohiy v stranakh Yevropeiskoho Coiuza (ES). URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/104085/1/bertosh_2014_EU_and_%20Republic_of_Belarus.pdf.
10. Report of the United Nations Commission on International Trade Law on the work of its eleventh session (New York, 30 May — 16 June 1978): UN Doc.

- A/33/17. URL: <http://www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1978-e/vol9-p11-45-e.pdf>.
11. *Dohovornye polozheniia, kasaiushchiesia kontraktov na postavku u stroitelstvo krupnykh promyshlennykh ob'ektov : doklad Rabochei hruppy po novomu mezhdunarodnomu ekonomycheskomu poriadku o rabote ee vtoroi sessyy, sostoiavsheisia v Vene 9–18 yiunia 1981 h. : dok. OON A/CN.9/198. URL: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL8/102/68/PDF/NL810268.pdf?OpenElement>.*
 12. *Metelytsa A. N. Obzor pravovoho rehulyrovanyia mezhdunarodnoi peredachy tekhnolohyi. Zhurnal mezhdunarodnogo prava y mezhdunarodnykh otnoshenyi. 2010. № 2. S. 6.*
 13. *Rehlament shchodo kontroliiu za kontsentratsiiamy subiektiv hospodariuvannia (Rehlament YeS pro zlyttia) № 139/2004 vid 20.01.2004. Ofitsiyni visnyk Yevropeiskoho Soiuzu L 24/1.*
 14. *OECD, Recommendation of the Council on Merger Review, OECD/LEGAL/0333. URL: <http://www.oecd.org/competition/mergers/40537528.pdf>.*
 15. *MERGER CONTROL IN TIMES OF CRISIS. URL: <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc326.pdf>.*
 16. *Dobrovilnyi ohliad konkurentnogo prava ta polityky v Ukraini. YuNKTAD, 2013. (UNCTAD, Voluntary Peer Review of Competition Law and Policy in Ukraine). URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditclp2013d3_overview_en.pdf.*
 17. *Zvit naukovo-doslidnoi roboty «Mizhnarodnyi dosvid funktsionuvannia rynkiv oryhinalnykh likarskykh zasobiv ta dzhenerykiv» (kod doslidzhennia 03-15). Kyiv. 2015. S. 231–237.*
 18. *Commission Regulation (EC) No 772/2004 of 27 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of technology transfer agreements (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0772>.*
 19. *Pro zatverdzhennia Typovykh vymoh do uzghodzhennykh dii subiektiv hospodariuvannia u sferi transferu tekhnolohii, dotrymannia yakykh dozvoliaie zdiisniuvaty tsi uzghodzheni dii bez dozvolu orhaniv Antymonopolnogo komitetu Ukrainy : Analiz rehuliatornogo vplyvu do proektu rozporiadzhennia Antymonopolnogo komitetu Ukrainy. URL: https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/konsultacii_z_gromadskistu/akty/3/%20%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9-222.pdf.*
 20. *Pro zatverdzhennia Typovykh vymoh do uzghodzhennykh dii subiektiv hospodariuvannia u sferi transferu tekhnolohii, dotrymannia yakykh dozvoliaie zdiisniuvaty tsi uzghodzheni dii bez dozvolu orhaniv Antymonopolnogo komitetu Ukrainy rozporiadzhennia № 21-rp vid 09.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1413-18>.*
 21. *Verboliuk P. Hran-pry. Yurydycheskaia praktyka. 28.05.2019. № 22. URL: <https://pravo.ua/articles/grand-pri>.*
 22. *Pro zatverdzhennia Typovykh vymoh do uzghodzhennykh dii subiektiv hospodariuvannia u sferi transferu tekhnolohii, dotrymannia yakykh dozvoliaie zdiisniuvaty tsi uzghodzheni dii bez dozvolu orhaniv Antymonopolnogo komitetu Ukrainy : rozporiadzhennia № 21-rp vid 09.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1413-18>.*
 23. *Prohramma ES «Horyzont Evropa» startovala. Yssledovateliam pryhotovytsia. URL: <https://kpi.ua/ru/2021-kp5-icd>.*
 24. *Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti. Svitova orhanizatsiia torhivli. 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/981_018.*

Надійшла до редакції 15.07.2022 року

Bakalinska O. International transfer of technologies in the conditions of modern challenges. The globalization of international economic and technological cooperation increases the importance of international technology transfer. It is thanks to him that technology spreads as the most important resource of socio-economic development. At the international legal level, the international transfer of technologies is regulated by the norms contained in the provisions of universal, regional and bilateral agreements. Ukraine's acquisition of the status of a candidate for EU membership necessitated the implementation of the norms of European law into the legal system of Ukraine.

The article examines the main problems of harmonizing the norms of competition law with the norms of legislation on the protection of intellectual property, in particular in the field of technology transfer. Particular attention is paid to the analysis of mergers and acquisitions and other forms of technology transfer, as well as Ukraine's fulfillment of its obligations under the association agreement between Ukraine and the EU, problems and trends in further improvement of the regulatory regulation of technology transfer issues in the field of public procurement and state aid are identified. It is determined that the technical assistance provided to Ukraine by the partner states requires a review not only of national norms regarding technology transfer, but also the creation of new norms of international technical cooperation in the military, technical and medical spheres. It is noted that access to the latest equipment and technologies can be a significant impetus for the development and restoration of the state, however, this requires working out new mechanisms of cooperation with international partners and support from the state and business, in particular in terms of the creation of new industries and joint scientific research, the results of which can become the basis for the restoration of the state and a long-term strategic partnership.

Keywords: international technology transfer, innovation, European Union, implementation